

Sikrer vi retsfølelsen med hårdere straffe?

Kære borgere

Hvad er det egentlig vi vil med de indsatte? Ønsker vi at parkere dem i fængslerne, når de skal afsone lange straffe for at opretholde vores retsfølelse, eller vil vi udnytte den tid, hvor de afsoner til at sikre en succesfuld resocialisering? Dette er et af de spørgsmål, der igen og igen diskuteres politisk såvel som i offentligheden, men hvad forstår vi rent faktisk ved begrebet *retsfølelse*?

I den danske retsstat straffer vi uønskede handlinger, således at borgerne ikke fremover begår sådanne, og på denne måde er straf en disciplinering af borgerne. Alligevel begår nogle borgere flere gange lovovertrædelser på trods af disse sanktioner, og man bør derfor stille spørgsmålstejn ved, om vi kan tale om retssikkerhed, hvis straf af kriminelle ikke har den tilsigtede disciplinerende effekt. Vi bør derfor have fokus på samfundets syn på de indsatte i danske fængsler, og hvordan samfundets retsfølelse i den offentlige debat ofte fremstår som det vigtigste hensyn. *Men hvorfor er retsfølelsen egentlig så central? Er der andre hensyn såsom hensynet til resocialisering af de kriminelle, der vejer tungere – og som i sidste ende vil skabe den retsfølelse vi søger?*

Professor Jesper Ryberg, som forsker i ret og etik på Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab på Roskilde Universitet, beskriver retsfølelsen som et omdiskuteret begreb, der er omfattet af tvetydighed, for *hvis retsfølelse er det egentlig vi taler om og tillægger vægt, når en borger begår kriminalitet, og straffen udmåles? Såfremt det er hensynet til offeret, der vejer*

tungest, kan længden eller hårdheden af straffen være en del af at sikre, at retfærdigheden sker fyldest. Den straf som den dømte modtager er på denne måde en kompensation til offeret, men spørgsmålet er om selve straffen alene opretholder offerets følelse af retssikkerhed. Er det så enkelt, at hvis bare den kriminelle er bag lås og slå, imødekommes offerets retssikkerhed, eller er det vigtigere for offeret at vide, at den dømte efter endt afsoning ikke udsætter andre mennesker for de samme krænkende handlinger?

Når vi taler om retsfølelse, kan vi også sætte os i den kriminelles sted og vurdere denne ud fra, hvorvidt den dømte oplever straffens karakter som proportionel med gerningen. Her er det altså et spørgsmål om den kriminelles opfattelse af retssystemet, og hvorvidt den anklagede oplever at være blevet dømt på et retfærdigt grundlag, idet dette kan være altafgørende for afsoningens forløb både for den indsatte såvel som de ansatte i Kriminalforsorgen. Hvis den dømte oplever straffen som retfærdig sikres i højere grad, at den dømte er motiveret for en succesfuld afsoning - også ud fra et resocialiseringsperspektiv.

Herudover er der også endnu en opfattelse af begrebet, som ifølge Jesper Ryberg er den mest gængse brug af begrebet kaldet *den almene retsfølelse*, hvilket refererer til befolkningens opfattelse. Til trods for denne afklaring forårsager begrebets vaghed alligevel, at det er vanskeligt at vurdere, hvornår noget krænker den almene retsfølelse og i det hele taget, hvordan vi vurderer dette.

Streng straffe opretholder ikke nødvendigvis den almene retsfølelse

Justitsministeriets Forskningskontor udarbejdede i 2015 en forskningsoversigt over præventive effekter af straf og andre tiltag over for lovovertrædere. Heri konkluderes det, at *der ikke er forskning, der peger i retning af, at lange straffe har en større præventiv effekt end korte – eller vice versa*. Vi kan altså ikke konkludere ud fra eksisterende forskning, om lange straffe reelt har en afskrækkende effekt, der afholder borgere fra at begå kriminalitet. Ydermere slås det fast i rapporten, at strenge straffe ligefrem kan virke kontraproduktivt i forhold til kriminalpræventive effekter.

En anden rapport udarbejdet af Justitsministeriet fra 2016 viser derudover, at strengere straffe hverken kan siges at have en positiv eller negativ effekt på tilbagefald til kriminalitet kaldet recidiv. I et retssamfund som det danske må vi derfor spørge os selv; *hvis ikke straffens udformning har betydning for, om dømte vender tilbage til kriminalitet, hvilket værdigrundlag ligger så bag det retssystem som vi kender i dag?* Som følge heraf må belægget for lange straffe eller skærpede domme nødvendigvis være hensynet til den almene retsfølelse.

Sociolog Howard S. Becker beskriver hvordan afvigelse ikke er en distinkt kvalitet hos individet, men i stedet opfattes individer som afvigende i kraft af de labels, som andre tildeler dem som såkaldte outsiders. Den måde, hvorpå andre individer responderer over for den kriminelle adfærd, fører på denne måde til, at kriminelle opfattes som en afvigende gruppe i samfundet, da de bryder med sociale regler. Når borgerne oplever, at afvigende adfærd sanktioneres med straf, giver det en følelse af, at borgerne kan befinde sig sikkert i samfundet, og dermed sikres borgerens følelse af retssikkerhed. Det forekommer dog problematisk, at retsfølelsen

hviler på selve sanktionen over for de kriminelle, for hvis ikke restriktive fængselsstraffe har en effekt på recidivprocenten, opretholdes ej heller samfundets retsfølelse.

At tro at borgernes retsfølelse reelt opfyldes ved skærpede straffe er ud fra denne vinkel en falsk bevidsthed, hvis den dømte bibeholder en kriminel livstil. *Hvis straf ikke har nogen disciplinerende effekt, hvad kan vi så bruge en følelse af retssikkerhed til?* Spørgsmålet vi bør stille os selv er derfor, om ikke først *den almene retsfølelse opretholdes, når vi succesfuldt formår at resocialisere kriminelle*.

En succesfuld resocialisering betyder nemlig, at den indsatte efter endt afsoning ikke begår yderligere kriminalitet. Ud fra dette kan man således argumentere for, at hvis hensynet til resocialisering er det primære i vores retssystem, sikres samfundets retsfølelse i højere grad end ved hårde straffe.

Begrebet *retsfølelse* er en tvetydig størrelse, og når vi bruger det, må vi gøre klart, *hvis retsfølelse vi taler om*, for at kunne vurdere hvornår og hvordan denne henholdsvis krænkes eller opretholdes. Derfor inviteres alle medborgere til en yderligere diskussion af begrebet, da det er en nødvendighed for at kunne tage stilling til, om det danske strafferetlige system som vi kender det i dag sikrer, at den almene retsfølelse opretholdes, eller om sanktioner i sig selv ikke løfter denne opgave og yderligere resocialiserende tiltag er nødvendige.

Venlig hilsen

Sandy Madar, Direktør

Telefon: 51 34 13 70 / Mail: sm@socialeretshjaelp.dk

Skibbyvej 23, 8220 Brabrand

Om Sandy Madar: Er direktør ved Den Sociale Retshjælps Fond, der åbnede dørene i maj 2007. Organisationen baserer sig i høj grad på frivillighed, og giver gratis kvalificeret rådgivning om juridiske problematikker samt gældsrådgivning til borgere i hele landet. Afdelingen har filialer i henholdsvis Aarhus, København, Horsens og Aalborg.